

ثروت مبتنی بر علم و پژوهش

"تفاوت چندانی با گذشته نداریم"

مصاحبه اختصاصی «اقتصاد ایران» با دکتر کامران دانشجو، وزیر علوم، تحقیقات و فناوری

در ظاهر، تحریم باعث لطمه به پژوهش در کشور می‌شود چون ممکن است امکان خرید برخی از تجهیزات پیشرفته آزمایشگاهی یا مواد و قطعات مورد نظر سلب شود، اما در واقع تحریم باعث رفع یک تهدید بزرگ در پیشرفت تحقیقات کشور یعنی واردات همه چیز از خارج می‌شود و می‌تواند مسئولین و متولیان تأمین نیازهای کشور را وادار به حمایت جدی از تحقیقات و توسعه داخلی نماید که این امر باعث می‌شود تا تجاری‌سازی دستاوردهای پژوهشی و همچنین پژوهش بر مبنای نیاز کشور توسعه یابد.

اقتصاد ایران: کسب رتبه اول را در علم و تحقیقات در منطقه، تا چه حد عملی می‌بینید؟

کسب مقام اول علم و فناوری در منطقه به معنی توسعه همزمان در سایر مواردی است که در سند چشم‌انداز دیده شده است که مجموع آنها تصویر مطلوبی از کشور در ابعاد مختلف ترسیم می‌نمایند.

خوشبختانه کشور ما کمبودی از لحاظ دانشجویان نخبه و محققین توانمند ندارد. مهم این است که بتوانیم دستاوردهای پژوهشی و فناوری توسعه‌یافته را به محصول قابل مصرف جامعه تبدیل کنیم تا به ازای آنها ثروت تولید شود و از محل آن، پژوهش‌های جدید شکل بگیرند. بدین ترتیب چرخه مثبت توسعه علم و فناوری در کشور به سرعت باعث پیشرفت کشور می‌شود. در چنین شرایطی، کسب و کار مبتنی بر دانش در کشور رونق یافته و جاذبه‌ای قوی برای دانشمندان و دانشجویان سایر کشورها در کشورمان پدید خواهد آمد و این امر به نوبه خود انتقال دانش و فناوری پیشرفته را به داخل کشور تسهیل می‌کند.

انتظار ما این است که با اصلاح برخی از رویکردها، نگرش‌ها، آیین‌نامه‌ها و همچنین تعاملات و اولویت‌ها و رفع نواقص ساختاری و البته با تلاش گسترده محققین، مدیران، کارکنان، دانشجویان و فناوران، با تداوم حمایت دولت و مجلس محترم، شاهد تحرک بیشتر و همگرایی در فعالیت‌های پژوهشی و توسعه فناوری پیشرفته باشیم. توجه کنید که دستاورد و پیامد فعالیت‌های پژوهشی، فرآیندی بلند مدت است و نباید تصور کنیم که در کوتاه مدت به بار می‌نشیند.

اقتصاد ایران: با نگاهی به شاخصه‌هایی که مبین پیشرفت علم و تکنولوژی در کشور می‌باشند، سال ۸۸ را چگونه ارزیابی می‌نمایید؟

گزارش نسبتاً دقیق این موضوع، اواخر اردیبهشت ۸۹ توسط وزارت علوم تهیه و پس از تأیید به مجلس محترم شورای اسلامی تقدیم خواهد شد و بهتر است تا آن زمان صبر کنیم. اما اگر بخواهیم به صورت کلی آن را مطرح نماییم، باید بگوییم که در مجموع، سال ۸۸ تفاوت محسوسی با چند سال قبل نداشته است؛ هرچند در تولید مقاله در سال ۲۰۰۹ به رکورد جالب بالای ۲۰ هزار مقاله رسیده‌ایم و به این ترتیب، مقام دوم منطقه از لحاظ تعداد و مقام اول را از لحاظ رشد از آن خود نمودیم.

اقتصاد ایران: وضعیت فعلی توسعه علمی کشور و فرار مغزها به چه صورت است؟

ما تاکنون در سطح ملی به جز در چند مورد مهم و بخش دفاعی - که قابل توجه بوده است - عمدتاً در توسعه علمی و انجام پژوهش، بهترین نبوده‌ایم. اما با به کار بستن رهنمودهای رهبر معظم انقلاب و برنامه‌های دولت خدمت‌گزار و همچنین فراهم آوردن زیرساخت‌ها، با توجه به مطالبات مردمی و تکالیف قانونی به سمت تولید ثروت و تولید علم پیش می‌رویم که در نتیجه این اقدامات، جایگاه واقعی علم در توسعه مشخص و برجسته خواهد شد. در مورد سؤال دوم، باید بگوییم که اولاً هر گونه رفتن برای کسب مدرج علمی بالاتر یا کسب مهارت‌های تخصصی برای وقفه‌ای از زمان، نه تنها فرار مغزها تلقی نمی‌شود، بلکه در اکثر کشورهای دنیا هم مرسوم است. ثانیاً راه چاره، توسعه کسب و کار مبتنی بر دانش در داخل کشور است که با زیرساخت‌های ایجاد شده، شاهد رشد روزافزون آن بوده و در آینده با تکیه بر تولید ثروت از علم، این مسأله رشد قابل توجهی خواهد داشت. این امر به نوبه خود جریان سفر به خارج را کند یا معکوس خواهد کرد. ضمناً توسعه تحصیلات تکمیلی در کشور به نسبت ۳۰ درصد دانشجویان که در آینده انجام می‌شود، عامل مؤثری بر ماندگاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی خواهد بود.

اقتصاد ایران: به نظر شما تحریم‌ها چه تأثیراتی بر فضای علمی و تحقیقاتی کشور داشته‌اند؟

تمام فعالیت‌هایمان استاندارد شوند. باید پل‌های ارتباطی ما با مشتری و همکارانمان اصلاح شوند. باید فضاهای بیشتری به نیروی کارمان بدهیم. واحد R&D به تنهایی فایده ندارد و تنها زمانی ارزشمند است که به افزایش بهره‌وری نیروی کار منجر شود. در ایران واحدهای تحقیق و پژوهش جایگاه زیادی ندارند و مؤسسات ما آنها را در عمل قبول ندارند. باید کاری کنیم تا تحقیق و پژوهش وارد کارهای اجرایی شود و از تلفیق این دو با یکدیگر، بهره‌وری افزایش یابد.

اقتصاد ایران: بعضاً به دلیل برخی مواد و بندهای سخت‌گیرانه در ارتباط با استخدام نیروی کار که در قانون درج شده، کارفرما علیرغم نیاز به نیروی کار به خاطر ترس از مشکلات آتی آن دست به استخدام نمی‌زند و این مسأله نیروی کار را بیشتر تحت فشار قرار می‌دهد. تحلیل شما از این موضوع چیست؟

قانون کار یکی از مترقی‌ترین قوانینی است که در کشور ما وجود دارد. مشکل از قانون نیست، بلکه به نحوه اجرای آن برمی‌گردد. کارفرما به دنبال روزنه‌ای است که قانون را دور بزند. کارگر هم به دنبال منفعت خود است. اگر قانون را حکم قرار دهیم، دیگر نیازی به مراجع حل اختلاف نیست، اما وقتی قانون را اجرا نمی‌کنیم، به مراجع حل اختلاف رجوع می‌کنیم تا این مراجع، قانون را حکم کنند. البته قبول داریم که باید بخش‌ها و بندهایی از قانون اصلاح و به‌روز شوند. اصلاحاتی در گذشته صورت گرفته و باید برخی از بندها و مواد در آینده اصلاح شوند.

اقتصاد ایران: اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها در سال ۸۹ چه تبعاتی از منظر افزایش تورم و تعدیل نیروی کار در جامعه در پی خواهد داشت؟

مدتی پیش، این مسأله نگرانی‌های بسیاری ایجاد کرده بود. برداشت این بود که قدرت خرید کاهش می‌یابد و حتی بخش‌هایی از تولید متوقف می‌شوند، اما در این رابطه پیگیری‌هایی صورت گرفته و این امید از سوی دولت به وجود آمده تا مشکلات، گریبانگیر نیروی کار و بخش تولیدی نشوند. از این مقوله مطلع هستم که تدابیری در ارتباط با این مسأله اتخاذ شده، اما چون در جریان جزئیات آن نیستیم، نمی‌توانم بیان درستی از آن ارائه دهم.

اقتصاد ایران: متشکریم.

اقتصاد ایران: متشکریم.